

שיעור סח

מ"ע נט. ספר משנה תורה: הלכות מגילה וחנוכה. . בפרקים אלו. פרק א"ב.

מצוה נט היא שצונו לתקוע בחצוצרות במקדש עם הקרבת הקרבן מקרבני המועדות. והוא אמרו יתעלה וביום שמחתכם ובמועדיכם ותקעתם וגו'. ובבאור אמרו שמצוה זו בחצוצרות. וכבר התבארו משפטי מצוה זו בספרי וראש השנה ותענית, וכן אנחנו מצווים לתקוע בחצוצרות בעתות הצורך והצרות כשנזעק לפני השם יתעלה, והוא אמרו וכי תבאו מלחמה בארצכם על הצר הצורר אתכם וגו'. (בהעלותך, הלכות תענית פ"א):

הלכות מגילה וחנוכה: יש בכללן שתי מצות עשה מדברי סופרים ואינן מן המניין, ובאור שתי מצות אלו בפרקים אלו:

פרק א (א) קריאת המגילה בזמנה מצות עשה מדברי סופרים והדברים ידועים שהיא תקנת נביאים והכל חייבים בקריאתה אנשים ונשים וגרים ועבדים משוחררים ומחנכין את הקטנים לקרותה ואפילו כהנים בעבודתן מבטלין עבודתן ובאין לשמוע מקרא מגילה וכן מבטלים תלמוד תורה לשמוע מקרא מגילה קל וחומר לשאר מצות של תורה שכולן נדחין מפני מקרא מגילה ואין לך דבר שנדחה מקרא מגילה מפניו חוץ ממת מצוה שאין לו קוברין שהפוגע בו קוברו תחלה ואחר כך קורא: (ב) אחד הקורא ואחד השומע מן הקורא יצא ידי חובתו והוא שישמע ממי שהוא חייב בקריאתה לפיכך אם היה הקורא קטן או שוטה השומע ממנו לא יצא: (ג) מצוה לקרות את כולה ומצוה לקרותה בלילה וביום וכל הלילה כשר לקריאת הלילה וכל היום כשר לקריאת היום ומברך קודם קריאתה בלילה שלש ברכות ואלו הן בא"י אמ"ה אשר קב"ו על מקרא מגילה בא"י אמ"ה שעשה נסים לאבותינו בימים ההם (ובזמן) בזמן הזה בא"י אמ"ה שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה וביום אינו חוזר ומברך שהחיינו ומקום שנהגו לברך אחריה מברך בא"י אמ"ה האל הרב את ריבנו והדן את דינינו והנוקם את נקמתינו והנפרע לנו מצרינו והמשלם גמול לכל אויבי נפשנו בא"י האל הנפרע (לישראל) לעמו ישראל מכל צריהם האל המושיע: (ד) איזה הוא זמן קריאתה זמנים הרבה תקנו לה חכמים שנאמר (אסתר ט') בזמניהם ואלו הן זמני קריאתה כל מדינה שהיתה מוקפת חומה בימי יהושע בן נון בין בארץ בין בחוצה לארץ אע"פ שאין לה עכשיו חומה קורין בחמשה עשר באדר ומדינה זו היא הנקראת כרך וכל מדינה שלא היתה מוקפת חומה בימות יהושע ואע"פ שהיא מוקפת עתה קוראין בארבעה עשר ומדינה זו היא הנקראת עיר: (ה) שושן הבירה אע"פ שלא היתה מוקפת חומה בימי יהושע בן נון קוראין בחמשה עשר שבה היה הנס שנאמר (אסתר ט') ונוח בחמשה עשר בו ולמה תלו הדבר בימי יהושע כדי לחלוק כבוד לארץ ישראל שהיתה חרבה באותו הזמן כדי שיהיו קוראין כבני שושן ויחשבו כאילו הן כרכין המוקפין חומה אף על פי שהן עתה חרבין הואיל והיו מוקפין בימי יהושע ויהיה זכרון לארץ ישראל בנס זה: (ו) בני הכפרים שאינם מתקבצים בבתי כנסיות אלא בשני ובחמישי תקנו להם שיהיו מקדימין וקוראים ביום הכניסה כיצד אם חל יום ארבעה עשר להיות בשני או בחמישי קוראין בו ביום ואם חל להיות ביום אחר חוץ משני וחמישי מקדימין וקוראין בשני או בחמישי הסמוך לארבעה עשר: (ז) כיצד חל ארבעה עשר להיות באחד בשבת

מקדימין וקוראין בחמישי שהוא יום אחד עשר חל להיות בשלישי קוראין בשני שהוא יום שלשה עשר חל להיות ברביעי קוראין בשני שהוא יום שני עשר וכל אלו שמקדימין וקוראין קודם ארבעה עשר אין קוראין אותה בפחות מעשרה: (ח) כפר שאין נכנסין בו בשני ובחמישי אין קוראין אותה אלא בארבעה עשר ועיר שאין בה עשרה בטלנין קבועין בבית הכנסת לצרכי הצבור הרי היא ככפר ומקדימין וקוראין ביום הכניסה ואם אין בעיר עשרה בני אדם תקנתו קלקלתו והרי הם כאנשי עיר גדולה ואין קוראין אלא בארבעה עשר: (ט) במה דברים אמורים שמקדימין וקוראין ביום הכניסה בזמן שיש להם לישראל מלכות אבל בזמן הזה אין קוראין אותה אלא בזמנה שהוא יום ארבעה עשר ויום חמשה עשר בני כפרים ובני עיירות קוראין בארבעה עשר ובני כרכין קוראין בחמשה עשר: (י) בן עיר שהלך לכרך ובן כרך שהלך לעיר אם היתה דעתו לחזור למקומו בזמן קריאה ונתעכב ולא חזר קורא כמקומו ואם לא היה בדעתו לחזור אלא אחר זמן הקריאה קורא עם אנשי המקום שהוא שם וכרך וכל הסמוך לו וכל הנראה עמו אם אין ביניהם יתר על אלפים אמה הרי זה ככרך וקוראין בחמשה עשר: (יא) עיר שהיא ספק ואין ידוע אם היתה מוקפת חומה בימות יהושע בן נון או אחר כן הוקפה קוראין בשני הימים שהן ארבעה עשר וחמשה עשר ובליליהם ומברכין על קריאתה בארבעה עשר בלבד הואיל והוא זמן קריאתה לרוב העולם: (יב) קראו את המגילה באדר ראשון ואחר כך עיברו בית דין את השנה חוזרים וקוראים אותה באדר השני בזמנה: (יג) אין קוראין את המגילה בשבת גזירה שמא יטלנה בידו וילך אצל מי שהוא בקי לקרותה ויעבירנה ארבע אמות ברשות הרבים שהכל חייבים בקריאתה ואין הכל בקיאים בקריאתה לפיכך אם חל זמן קריאתה בשבת מקדימין וקוראין אותה קודם השבת ושואלין ודורשין בהלכות פורים באותה שבת כדי להזכיר שהוא פורים: (יד) כיצד יום ארבעה עשר שחל להיות בשבת בני עיירות מקדימין וקוראין בערב שבת ובני כרכים קוראים בזמנם באחד בשבת חל יום חמשה עשר להיות בשבת בני כרכים מקדימין וקוראין בערב שבת שהוא יום ארבעה עשר ובני עיירות קוראין בו ביום שהוא זמנם ונמצאו הכל קוראין בארבעה עשר.

פרק ב (א) הקורא את המגילה למפרע לא יצא קרא ושכח פסוק אחד וקרא פסוק שני לו וחזר וקרא פסוק ששכח וחזר וקרא פסוק שלישי לא יצא מפני שקרא פסוק אחד למפרע אלא כיצד עושה מתחיל מפסוק שני ששכח וקורא על הסדר: (ב) מצא צבור שקראו חציה לא יאמר אקרא חציה האחרון עם הצבור ואחזור ואקרא חציה ראשון שזה קורא למפרע אלא קורא מתחילה ועד סוף על הסדר קרא ושהה מעט וחזר וקרא אף על פי ששהה כדי לגמור את כולה הואיל וקרא על הסדר יצא: (ג) הקורא את המגילה על פה לא יצא ידי חובתו הלועז ששמע את המגילה הכתובה בלשון הקדש ובכתב הקדש אף על פי שאינו יודע מה הן אומרים יצא ידי חובתו וכן אם היתה כתובה יונית ושמעה יצא אע"פ שאינו מכיר ואפילו היה השומע עברי: (ד) היתה כתובה תרגום או בלשון אחרת מלשונות הגוים לא יצא ידי חובתו בקריאתה אלא המכיר אותה לשון בלבד והוא שתהיה כתובה בכתב אותה לשון אבל אם היתה כתובה בכתב עברי וקראה ארמית לארמי לא יצא שנמצא זה קורא על פה וכיון שלא יצא הקורא ידי חובתו לא יצא השומע ממנו: (ה) הקורא את המגילה בלא כוונה לא יצא כיצד היה כותבה או דורשה או מגיהה אם כיון לבו לצאת בקריאה זו יצא ואם לא כיון לבו לא יצא קרא והוא מתנמנם הואיל ולא נרדם

בשינה יצא: (ו) בד"א שהמכוין לבו בכתיבה יצא בשנתכוון לצאת בקריאה שקורא בספר שמעתיק ממנו בשעה שהוא כותב אבל אם נתכוון לצאת בקריאה זו שכותב לא יצא שאינו יוצא ידי חובתו אלא בקריאתה מספר שכולה כתובה בו בשעת קריאה: (ז) הקורא את המגילה וטעה בקריאתה וקרא קריאה משובשת יצא לפי שאין מדקדקין בקריאתה קראה עומד או יושב יצא ואפילו בצבור אבל לא יקרא בצבור יושב לכתחלה מפני כבוד הצבור קראה שנים אפילו עשרה כאחד יצאו הקוראין והשומעים מן הקוראין וקורא אותה גדול עם הקטן ואפילו בצבור: (ח) אין קוראין בצבור במגילה הכתובה בין הכתובים ואם קרא לא יצא אלא אם כן היתה יתירה על שאר היריעות או חסירה כדי שיהא לה הכר אבל יחיד קורא בה ואפילו אינה חסרה ולא יתירה ויוצא בה ידי חובתו: (ט) אין כותבין את המגילה אלא בדיו על הגויל או על הקלף כספר תורה ואם כתבה במי עפצא וקלקנתוס כשרה כתבה בשאר מיני צבעונין פסולה וצריכה שרטוט כתורה עצמה ואין העור שלה צריך עבדה לשמה היתה כתובה על הנייר או על עור שאינו מעובד או שכתבה גוי או מין פסולה: (י) היו בה אותיות מטושטשות או מקורעות אם רישומן ניכר אפילו היו רובה כשרה ואם אין רישומן ניכר אם היה רובה שלם כשרה ואם לאו פסולה השמיט בה סופר אותיות או פסוקים וקראן הקורא על פה יצא: (יא) המגילה צריכה תפירה עד שיהיו כל עורותיה מגילה אחת ואינה נתפרת אלא בגידין כספר תורה ואם תפרה שלא בגידין פסולה ואינו צריך לתפור את כל היריעה בגידין כספר תורה אלא אפילו תפר בגידין שלש תפירות בקצה היריעה ושלש באמצעה ושלש בקצה השני כשרה מפני שנקראת אגרת: (יב) וצריך הקורא לקרות עשרת בני המן ועשרת בנשימה אחת כדי להודיע לכל העם שכולם נתלו ונהרגו כאחד ומנהג כל ישראל שהקורא את המגילה קורא ופושט כאגרת (להראות הנס) וכשיגמור חוזר וכורכה כולה ומברך: (יג) שני הימים האלו שהן ארבעה עשר וחמשה עשר אסורין בהספד ותענית לכל אדם בכל מקום בין לבני כרכין שהן עושין חמשה עשר בלבד בין לבני עיירות שהן עושין ארבעה עשר בלבד ושני הימים אסורין בהספד ותענית באדר הראשון ובאדר השני אנשי כפרים שהקדימו וקראו בשני או בחמישי הסמוך לפורים מותרים בהספד ותענית ביום קריאתן ואסורין בהספד ותענית בשני הימים האלו אע"פ שאין קוראין בהן: (יד) מצות יום ארבעה עשר לבני כפרים ועיירות ויום חמשה עשר לבני כרכים להיות יום שמחה ומשתה ומשלוח מנות לריעים ומתנות לאביונים ומותר בעשיית מלאכה ואע"פ כן אין ראוי לעשות בו מלאכה אמרו חכמים כל העושה מלאכה ביום פורים אינו רואה סימן ברכה לעולם בני כפרים שקדמו וקראו בשני או בחמישי אם חלקו מעות לאביונים ביום קריאתן יצאו אבל השמחה והמשתה אין עושין אותה אלא ביום ארבעה עשר ואם הקדימו לא יצאו וסעודת פורים שעשאה בלילה לא יצא ידי חובתו: (טו) כיצד חובת סעודה זו שיאכל בשר ויתקן סעודה נאה כפי אשר תמצא ידו ושותה יין עד שישתכר וירדם בשכרות וכן חייב אדם לשלוח שתי מנות של בשר או שני מיני תבשיל או שני מיני אוכלין לחבירו שנאמר (אסתר ט') ומשלוח מנות איש לרעהו שתי מנות לאיש אחד וכל המרבה לשלוח לריעים משובח ואם אין לו מחליף עם חברו זה שולח לזה סעודתו וזה שולח לזה סעודתו כדי לקיים ומשלוח מנות איש לרעהו: (טז) וחייב לחלק לעניים ביום הפורים אין פחות משני עניים נותן לכל אחד מתנה אחת או מעות או מיני תבשיל או מיני אוכלין שנאמר ומתנות לאביונים שתי מתנות לשני

עניים ואין מדקדקין במעות פורים אלא כל הפושט ידו ליטול
נותנין לו ואין משנין מעות פורים לצדקה אחרת: (יז) מוטב לאדם
להרבות במתנות אביונים מלהרבות בסעודתו ובשלוח מנות לרעיו
שאין שם שמחה גדולה ומפוארה אלא לשמח לב עניים ויתומים
ואלמנות וגרים שהמשמח לב האמללים האלו דומה לשכינה
שנאמר (ישעיהו נ"ז) להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים: (יח)
כל ספרי הנביאים וכל הכתובים עתידין ליבטל לימות המשיח חוץ
ממגילת אסתר הרי היא קיימת כחמשה חומשי תורה וכהלכות של
תורה שבעל פה שאינן בטלין לעולם ואע"פ שכל זכרון הצרות
יבטל שנאמר (ישעיהו ס"ה) כי נשכחו הצרות הראשונות וכי נסתרו
מעיני ימי הפורים לא יבטלו שנאמר (אסתר ט') וימי הפורים האלה
לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם.